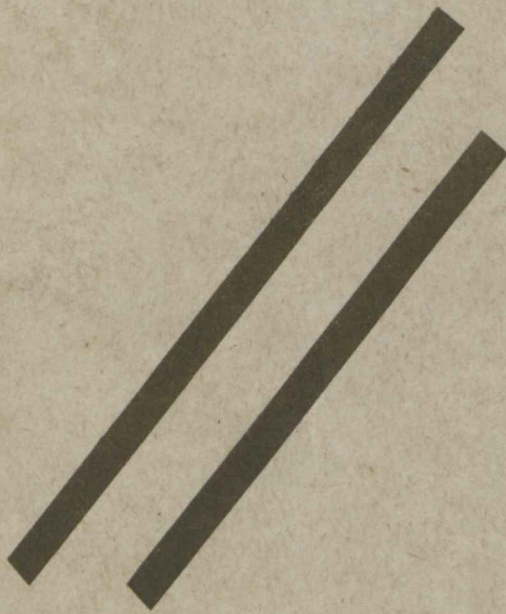

RÄNNIAK

NOLE

Rännak Aole

NÜG ÕPILASRINGI ALBUM

Abiturientide IX lennu erinumber

NARVAS

3036

29

MAIL

5465

1937

SISU: Lähkumisel — V h kl. Vaba olla! — O. Pavlov. Roolind — O. Pavlov. Moraal kahest — K. Karu. Südamest — K. Karu. Fragment — L. Viideman. Poisike — K. Karu. Keelelist — V h kl. Vabadussõja kajastusi eesti kirjanduses — O. Pavlov. M. Maeterlind'i „Tarkus ja saatus“ — L. Viideman. M. Maeterlind'i „Sinilind“ — A. Haapsalu. H. Vuolijoe „Niskamäe naised“ — G. Pilli. O. Lutsu „Kevade“ — L. Laas. Mõtteid sügisest — M. Valk. Kroonikat.

Lähkumisel.

Soe sügisene päev. Hulk algkooli lõpetanud õpihimulisi nooreid rühib lootusrikkalt gümnaasiumi poole. Paljudest koolidest voolavad nad siia kokku, moodustub ligi sajapäine kirju hulk. On mustajuukselisi ja valgeverelisi, on igavarjundilisi kontraste nende hulgas. On arglikke ja alandlikke, kes karlikult imetlevad uusi võõraid ruume; on tragimaid, kes otsekohe tutvusi loovad; on veel tragimaid, kes kõnnivad nii tuttavlikult nois suuris saales, nagu näidates endid üleolevaina.

Aja jooksul tutvunevad aga kõige aremadki üksteisega, ühine töö lähendab. Lähendavad ühised mured ja kartused samuti kui ühised rõõmud. Soetatakse sõprussidemeid. Koondutakse ja korraldatakse rühmadesse, sobivuse järgi ja ühiste huvide ning harrastuste kohaselt. Tekib ühistunne, lihtsalt tekib, paratamatult peagu, alateadikult, tahes-tahtmata.

Võib-olla oleks parem, kui poleks sellist tugevat ühendajat... oleks kergem lahkuda. Nüüd aga noored, avarate pehmete südametega noored, murelised enda pärast, oma tuleviku pärast, muretsesivad ka oma sõprade muresid. Noored südamed on sõpradele alati

avatud. Noored südamed on hääd. Ah! — mahub noorisse südameisse veel muudki — kergemeelsust, tujukust, sõnakuulmatust... Aga ka kahetsust, jaa. Ja palju suurt ning tugevat tahet kõike hääks teha. Meie, koolist lahkujad, tunnustame, et mõnikord on tõesti nii veellev olla sõnakuulmatu ja halb. Ja tõsiselt järele mõeldes peab möönma: eks meiega ole vaeva nähtud küllalt ja küllalt. On lõpmata kannatlik oldud. Ja meie — lahkume siiski tänamatuina, sest mis on möödunud, seda ei saa olematuks teha. See on halb. Võime ainult öelda, et tunneme oma süüd. Ja teie, kasvatajad, ei nõuagi ju rohkem!

— Ja jällegi seisab ees helk nagu viie aasta eest. Oli sügisene päev. Nüüd on kevadine. Olid algkooli lõpetanud noored, nüüd on nad gümnaasiumi lõpetanud. Aga inimesed on samad: ühed arglikud, teised fragimad, kolmandad veel fragimad, kuidas on kellegi iseloom. Veel kõnnivad nad ühise pere liikmeina kooliruumes, aga peagi lahkuvad. Omeli säilib midagi lähedast, siduvat. Need on mälestused koos veedetud ajast, ühiselt tuntud rõõmudest ja muredest — ja meie armastame neid.

VABA OLLA!

Vaba kui formilind tahaksin olla!

Vaba kui kalake ujudes tulla!

Anda end õnnejuhuste hoole,
naerdes nii lennata igale poole!

Sööstuda vahuste lainete randa,
anda end tuulte ja tormide kanda,
paiskuda nendes siia ja sinna,
hõisates tervesse maailma minna!

Endale võtta siis kiirgava päikese,
endale helkiva, lõhkuva äikese —
sööbuda sinna, kus voorus nii tuikab,
elu vaba ja õnnelik huikab!

Tulgu siis valu või häda, mis karm —
igalt poolt päästab mind nooruslik tarm.
Raskused heidab ta võimsalt kõik tulle —
ilu ja õnne vaid annab mulle.

Nii lennata, formata marude kaasa,
leida siis õitseva, särava aasa —
puhata, päikeses magama heita,
hetkeks kõik mõtted nii kokku kõita.

Et jälle, kui formilind mööda lendab,
jälle, kui tõmbtuul mul kõrvus undab,
uuesti tõusta ja uuesti minna
uudsuste, ilu ja rõõmude linna.

O. PAVLOV.

Nüü abiturientide IX lend.

I rida vasakult: M. Valk, S. Leinfeldt, L. Viidernan, dir. V. Nano, klassijuhataja E. Janno, õpetaja Pastik, A. Kell, E. Preem, G. Põlli.

II rida: E. Kääpa, O. Pavlov, L. Laas, G. Porkol, A. Haapsalu, A. Koljat, L. Tark, A. Palland, A. Kukemelk, M. Kurga, M. Spiess.

III rida: E. Klaar, H. Kink, G. Puusepp, E. Linnus, R. Jüriado, A. Klaar, N. Viilup, puuduvad E. Volberg ja K. Karu.

C. Pavlov.

Roolind.

Kesksume helendav päike seisib igapäev sinises laevas. Nagu eilset päeva mäletan seda õnnest küllastatud suve. Olin siis veel laps.

Sammusin oma õega piki järvekallast, hõbedaste pajupuhmaste keskel, silmad täis torkavat kibedust järvepinnal sädelevaist päikesekiirist.

Kaldavees sahises pilliroog tasa. Kostis sekka hele roolinnu laul, saadetuna pehmest sahinast pilliroos. Jäime seisma ja kuulata-sime, silmad täis põnevust ja uudishimu.

„Kuula, roolind! Tema laulab mulle — minu roolind!“ hüüdsin.

Ja nagu teadnuks seda roolindki sahisemas pilliroos, laulis ta üha heledamini, üha kõvemini. Vilistav hääleke tõusis ja vajus, helises ja huikas, ja kaasa huikasin mina, ikka heledamini, ikka kõvemini,

kuni kõlises kaasa kogu kaldaäärne pilliroog, laulis kaasa sädelev järvepind, huikasid hõbedased pajupõõsad, mühasid kõvemini kõik lumerohelised männid. Kogu maailm kajas heledast laulust.

Igapäev tulin õega järvekaldale kuulama oma roolinnu laulu, igapäev hüüdis ta mulle ja igapäev vastasin niisama heledasti, niisama lõbusasti. Ihaldes tõstsin oma käekesed tulise päikeseketta poole, kutsudes tedagi kõlisema kaasa.

Möödus päevi ja nädalaid. Hilissuvi tõi kaasa ilmu vihmaseid ja vilumaid. Vaikis vahel roolind ja ei laulnud oma lustilist taulu. Aga mina laulsin ikka veel edasi ja mulle kostis kui laulaks ka roolind, nüüd vaid mulle, ainuüksi mulle. Ja imelik oli see roolinnu laul nüüd. Ei olnudki ta enam nii lustiline kui südasuve palavail päevil. Ei enam nii hele kui sädeleva juulipäikese ajal. Ei laulnud ta enam vaid kaldavee pilliroos, helistas kõikjal oma muutlikku viisi, vaid minu kõrvade kuulduna.

Vahel olin kurb ma, õlles pahandanud teisi või teinud muud halba. Ja imelik — kurb oli siis ka roolinnu laul. Kumises tasa vaid ja kaeblikult. Oli see mu enda hool, et saaks jällegi endiseks see hääl.

Aastate jooksul on muutunud too viis. Hiljuti küsis mu õde naljatades, kas kuulen ikka veel toda salapärast roolinnu laulu. Raputasin naerdes pääd, aga ma valetasin. Kuulen teda ikka veel, kuid õige harva ja õige tasa.

Miks ei kosta ta igavesti, vaid kaob nagu kõik ilus, ei tea ma. Võib-olla olen ise ta lämmatanud.

Ma pole enam laps. Olen noor ja rõõmus, kuid tunnen, et midagi õige veidi on kadunud koos minu roolinnuga nooruse kuldsest õnnelähtest ja tunnen, et kaob ikka, iga päevaga, pikkamööda, peaaegu märkamalt.

Olen alati rahulik ja tunnen harva, et mul midagi puudub, kuid võtaksin siiski tagasi osa neist kuigi rahunutumaist, aga ikkagi huvitavaimaist aastaist. Tean, seda ei anna mulle ükski ootus, ükski palve, ja seepärast ei palugi ma. Olen rahul ja õnnelik vaid, et evin nii ilusa mälestuse.

Südamest.

*Need kulupääd täis õhumulle,
Kes jumaldavad Sind —
Need sõitku minupärast kuule.*

*Su templi uhked kangad
Ja pühitsetud pind,
Neid hävitagu ajahambad.*

*Ja Sinust kirjatükid vagad
Ja nõdrä vaimu ring,
Need olgu tulel', tuultel' vabad.*

*Sest Sinu inimeslik kaju
Ja Sinu imeline hing —
Need iialgi ei kaota mõju. —*

Fragment.

„On minuski tahtejõudu ja eluenergiat,“ mõtiskles lüdruk päris tõsiselt. „Ainult et olen nii kannatamatu. Et unistused on jõudnud aastaist ette ja ise — väga võimalik — olen jäänud aastaist maha. Seisundit peaks ravima...“

Ja armsaimaiks mõtisklusiks muutusid unistused karedast iseseisvast elust, mis seisukorda parandaks. Soovis üksi elada, et harjuda eluga, et õppida ise läbi saama, lootes, et nii tõuseb lugupidamine endastki. Paljude asjade eelduseks on iseteadvus, aga see puudus tal viimse kübemekeseni. Oli harjunud nägema enda ümber „tarku“ ja kogunud inimesi — oma lihtsameelsuses pidas kõiki täiskasvanuid targuks ja kogenuiks. Need käsivad, keelavad, juhatavad, õpetavad, laidavad ja lõrelevad, halisevad ja on hädas tema rumalusega. Ei kunagi mingisugust legevust omal algalusel, isugi selleks oli kadunud.

Tahtis pääseda tultavate ja sugulaste karjast, aga rumal loomupärane kalduvus käskis teha halva mängu juurde hääd nägu. Silmakirjatsemine oli alandav ja vastik. Aga sellest loobumaks oli ta liiga rumal ja oskamatu. Ta kõikus äärmusest äärmusse ja oma vastu-meelsust avaldas alati sellise põhjalikkusega, et mõnikord isegi kahtles, kas ta ei liialda. Tahtis olla aus ja otsekohene, tahtis meeldida oma küünilisele sõbrale, aga oli harjumusega kiindunud sõnakuulmisse kodus. Sääl oligi okas, mis torkas. Sääl oligi terav vastuolu, kus pidi laveerima kogenematu tüdruk. Mis ta siis ka iganes tegi — muidugi taotelles hääd — ikka tuli välja purustamine, mõistmatu hävitamine. Aga ise ta säilis tervena, teda hoidsid mõlemad pooled. Ainult kurvaks tegi teda teiste kurbus, rahutuks tegi teda teiste paha-meel. Süüdlasena tundis ta end. Ja see tegi vihaseks. Ja siis hakkas ta kasvama tigidus — enda vastu kõigepäält — ja ometi, mida tigidam oli ta endale, seda õrnem tahtis ta olla oma sõbrale, keda armastas. Ta teadis, et oma oskamatuslega tegi haiget teisele, et ta rāpakalt sõrmitses teise pinguldunud närve, see tegi talle valu, kibedat valu, ja tal oli kahju enesest. Aga ta lootis, et kõik muutub, et kõik muutub hääks ja paremaks ja rahulikuks. Et ta muutub ise mõistlikumaks, lihtsalt, et ta „aknasse kord paistab päike. Ootas, ootas,“ elas kuidagiviisi päevast päeva. Koolis ahastas igavuse pärast, kodus muretses koolitöö pärast ja tegi kõik, ainult ei õppinud. Aega polnud tal kunagi. Aga ta ei kiirustanud ka kunagi. Ja talitas võrdlemisi kergemeelselt, võttes või õigemini mitte tõrjudes endalt kohustusi nii kodus kui koolis. Sõnalausumata võttis vastu käske ja täitis neid, sõnalausumata nõustus kõigega. Vastuhakkamiseks näis talle asi olevat liiga tühine. Süda oli küll pisut raske kirjutamata referaadi, õppimata aine pärast, isegi eksamite pärast, mis võisid siiski päris tõsiseks kujuneda. Aga mingi pöörane ükskõiksus, mis järelemõtlemise-silmapilgul isegi hirmutavana tundus, andis talle alati rahu ja kindluse tagasi, sugereeris, et kõik läheb hästi nagu senigi on läinud. — Ometi ei lõõnud ta aega niisama surnuks. Terviselt nõrgavõitu, kasutas ta seda meeeldi jalutamiseks — ja ülejäänud aeg, ah, kadus lihtsalt, voolas kui vesi sõrmede vahelt ... nii et ise ei näinudki, ei märganudki.

Mureks oli kooli lõpetamine. Ainult paar kuud veel, ja oledki küpsustunnistuse omanik! Kahetsusega pidi ta aga nentima, et küps polnud ta selleks kaugelki mitte! Oma vastutusel poleks ta julgenud kunagi endale tunnistust välja kirjutada ...

Need paar kuud ... Nagu sunnitöö! Rabelemine, rabelemine samal paigal. Ärev ootus: lõpeks see sund! Võiks ise endale käske

jagada, kohustusi pääle panna! Ise! Kui lõpeb koolitöö, siis! Siis... Ja teadis selgesti, vähemalt kartis selgesti, et kool võib küll lõppeda, jaa, aga kas lõpeb siis ka see rumal ootamine ja rahulolematlus, mis teda seni alati ja kõikjal on saatnud? Kartis, et jääb kogu eluajaks ootajaks ja rabelejaks, kelle armsaimaks kujutluseks ja unistuseks on „siis, kui...“

Põlgust tundis enda vastu ja omeli ei kahelnud (kuigi sa'aja!), et las on isegi pisut hääd. Ta enda pääliskaudsus võis talle vihapisaraid sima luua, ja omeli leadis ta, et süvenemisvõime tuleb tema juure alles aastatega.

Oligi sageli rahulolematu sellepärast, et on elanud nii aeglaselt. Tahtis olla kolmekümnene, neljakümnene... Jah, neljakümne-aastane iseseisev üksik naine, arukas, intelligentne, paljulugenud ja süvenemisvõimeline, tugev, uhke ja tark. Tahtis olla elanud leekivat, tervet elu, tahtis olla kogenud kõiki võimalikke kirgi, nii metsikuid ja läbematuid kui võimalik, tahtis ise kõike läbi teinud olla, et õppida tundma inimest ja inimloomust, iseennast kõigepäält. Siis uskus ta suutvat mõista kõiki inimesi. Küll tahtis ta tugev olla, tugev ja üksik, sest tal oli imelik veendumus, et ainult see tohib tõeliselt ja puhta südamefunnistusega vastu võtta teise inimese seltsi, kes on suutnud kaebamata ka üksi läbi saada. Kahtlemata nii ongi parim, sest igast teisest inimesest võime ju kergesti ilma jääda ja siis tuleb jällegi üksi olla... Kurb ja range väljavaade, aga ainult sellele, kes vajab teisi. Inimene, kellele piisab endast, ei näe selles midagi kurba. Nii temagi. Oli ta ju lapsepõlvest pääle üksik, õdedeta, vendadeta, sõpradeta, omas ainult juhuslikke kaaslasi, kes kooliga olid ta ellu tunginud. Aga neid ta ei hinnanud ega arvestanud, pelgas pigem.

Oli aga heikt, kus ta võis vihastuda ja kõledalt naerda oma unistuste üle üksikust targast naisest. Põrgusse sellega! Leidis alles „ideaali“! Tuleb elada tervet ja loomulikku elu. Ja normaalse tänapäeva tüdruku unelmad (kui tal neid üldse on) on julged ja selged, kaugel askeetliku „üksiku naise“ ideaalist. Loomulikult on siis ka kogu ta elu pilge, selge ja enesekindel ja ta lööb hoopis lihtsalt elus läbi kui kas või saja-aastane kogenud sinisukk. Sellisele puhangule järgnes vaikne veerandi: miks ei ole ma niisugune kui teised? — ja tulemus: olen veel liigagi teiste sarnane.

Kõige juures peab siiski mõõnma, et rõõm ja muretus ja teised noorusele omased elemendid polnud talle sugugi võõrad. Ta võis naerda südamlikku, siirast, ausat ja puhast naeru ning vajas seks ainult pisitillukesi põhjusi. (Ja sageli sai läbi ka päris ilma põhjusteta!), Üks naeratus, üks lahke pilk, üks juhuslik sädelus, sära või helk võis

teda nakatada ise naeratama, lahkeid pilke saatma, ise sädelema, särama ja helkima. Tal oli omadus naeratades näha, et terve maailm naeratab. Siis oli ta õnnelik. Armastas maad, merd, taevast, lilli, loomi ja inimesi, armastas kõike ja oli hurmunud oma enese armastusest. Ja järgmisel hetkel ehmus nagu tabatud kurjalt. Mis see oli? *M i k s ma naeran? Ma pole ju omeli hull?...* Ja ta näis endale vastsündinud lapsena, kes teadvuse ärgates ahmib imestusest pärani silmil ja avasui muljeid oma ümbrusest, lapsena, kes esimest korda näed puhkevat lille või punasetiivalist lepatriinut, ja meeleolu elavhõbedasammas langes jalamaid nullini. Loendamatuid meeleolusid oli tal, ja loendamatuid maailmu kandis ta oma pääs, sest igale erisugusele meeleolule vastas silmapilkselt erisugune pilt maailmast. Mõnikord nimetas ta pilgates ise ennast seepärast rikkaks... Ta ei kartnud elu üksluisust, ta iseloomu vastandlikkus ja meeleolude üleküllus tegi talle iga elu küllalt miimekesiseks..

Kodus taheti istutada ta hinge illusiooni, et kõik on hää ja ilus, et nimelt peab kõike vaatama nii nagu oleks see hää ja ilus. Ja siiski tüdruk *e i s a a n u d* kõike vaadata nii. Lämmatavas soojuses võrsuv illusioonitaim suri otsekohe värske tuuleõhu puudutusest, mis kogemata irvale jäänud südameuksest sisse puhus. Või tuli see tuuleke peajust? Igatahes tüdruk polnud õnnetu, ta tundis rõõmu peltumusest kui kogemusest. Nüüdsest pääle hakkas ta kõiki asju äärmise hoolega kritiseerima. Arvustas ja valis, hülgas, harva tunnustas midagi omaks. Pöles eluihas ja tahtis saada millegagi hakkama... Nagu kiuste, kättemaksuks...

K. Karu.

Poisike.

— „Ostke'nd, ostke, ainult viis senti, viis senti...“ Jääb meele palve kulminatsioon. Ta pole just hästi rõivastatud, külm on tal vist ka — kesteab — äriiline võte nende poolt, kes saadavad selle varavalminud nukra mehikese tänavale äritsema. Ta konutab kõrtsitreppidel ja jookseb ringi puiesteedel: sügisel müütab õunu, kevadel lilli.

Mina ei päri ta elulugu, selles pole midagi erilist ega huvitavat — ja kord saan seda nii-kui-nii teada. Siis, kui temast saab minister.

Moraal kahest.

Üks on hingevaakuv vare,
Teine kiiriahmiv kuld.
Ühel rinna matab mure,
Teise keha lõõmab tuld.

Üks neist rahupõlve ootab,
Teisel soovest lõhkeb pea. —
Maigav elu aknal vaatab,
Lükkab segi rea:

Mäkke tõttab ülbe noorus,
Lipud seisvad ees —
Tormiaime, ebavoorus
Toob ta alla longates.

Teine on nii puranõder,
Surm tal silma ees —
Üles tõuseb aga vader,
Seisab varsti kõrgustes!

Maigav elu aknal hõikab:
Mullast talgu kuld;
Mõttelõnga läbi lõikab:
Kullast saagu muld!

Ära tormi, ära rulla,
Ära elukorda nea!
Ära naera, ära nuta —
Hoia püsti pea!

Keelelist.

Meie haritud noorte sihiks on õige ja ilus emakeel nii kõnes kui ka kirjas. Seda sihti oleme taotelnud, ka saavutanud oleme pisut. Pisut — sest kuigi oleme omandanud arusaamist oma keele ilust, ta väärtusest, oleme õppinud oma emakeelt õigesti tarvitama, kummaligi märkame nii omas kui kaasõpilaste keeles vigu, mis pidanuksid juba ammu olema kadunud. Need aga kipuvad vahelgi „kiusajaina“ me keele, lipsavad siiski me ridade hulka, sunnivad hiljem meid endidki punastama häbist ja pahameelest oma saamatuse või tähelepanematuse pärast.

Meenutagem siin mõningaid jämedamaid vigu, mis esinevad küll enamasti me nooremate kaaslaste man, millest aga peaksime olema täiesti valla. Hüljakem need vead! Ka seirakem sõnade mõisteid, püüdkem igale sõnale anda ta õige tähendus. Ärgem unustagem sõnavara tähtsust keele rikastamisel, stiili peenendamisel. Lõppeks — ärgem unustagem tähtsat seika keeles — ta õiget ja hoolikat hääldamist. Alles sellega pääseb oma läiele ilule niisugune kõlav, vokaalirikas keel nagu on meie emakeel.

Morfoloogilisi vigu.

1. Kogeleda, logeleda, rabeleda, kõneleda — pro kogelda, logelda, rabelda, kõnelda.

2. Ma tahaks — pro (ma) tahaksin, (sa) tahaksid, (me) tahaksime, (te) tahaksite, (nad) tahaksid. Pöördelöpp tingivas kõneviisis puudub ainult ainsuse kolmandas pöördes.

3. Väikseid — pro väikesi; samuti päikesi, äikesi, kahilasi, praegusi.

4. Roosaid, lillaid, summaid või koguni summe, paljuid, kaljuid — pro roosaid, lillasid, summasid, paljusid, kaljusid.

5. Otsusi, matusi, ollusi, vastusi — pro otsuseid, matuseid, olluseid, vastuseid. Teisevältelised sõnad!

6. Küll aga on õiged vormid — põhjusi, kartusi, aktusi, kaktusi, kauplusi, raskusi, oskusi. Kolmanda vältelised sõnad!

7. Õiged vormid — pärlide, hetkede, reikede, küpsede.

Sõnade tähendusi.

1. Oma — enese e. enda; oma on omastav e. possessiivne pronoomen, tähendab kuuluvust kellelegi või millelegi, näit.: kirjutasin oma töö valmis, andis mulle oma raamatu. Enese e. enda on enesekohane e. refleksiivne pronoomen, osutab isikule, kellele on tema enda tegevus tagasi sihitud, näit.: ostsin endale, meenutasin endale.

2. Ilm — maailm. Täna on ilus ilm. Olen õnnelikem inimene maailmas.

3. Ülalpidamine — ülespidamine, soovitatavam käitumine. Ülalpidamine — omal kulul pidamine, elatamine. Käitumine — esinemisviis, elukombed. Näit.: vanemad hoolitsevad laste ülalpidamise eest. Õpilase käitumine (ülespidamine) oli väga häa.

4. Alluma — alistuma. Alluma — alla kuuluma, näit.: koolid alluvad haridusministeeriumile. Alistuma — end alla heitma: ta alistus saatusele, õpilane alistub koolikorraale.

5. Elama — elunema. Elama — elus olema; ta elas üle saja aasta vanaks. Elunema — asuma, korteris olema; mu sõber eluneb Tallinnas, suviti eluneme Narva-Jõesuus.

6. Haavama — solvama. Haavama — kehalisi haavu tekilama; haavatu viidi haiglasse. Solvama — sõnadega või legumoega haavama; ta käitumine solvas teisi, need sõnad olid liiga solvavad.

7. *Esindama* — *esitama* — *esildama* — *edendama* e. *edustama*, *etendama*. *Esindama* — kellegi nimel või asemel esinema; klassivanem esindab klassi. *Esitama* — ette kandma, ette panema; õpilased esitasid küsimusi. *Esildama* — esile tooma: esildati uusi väiteid. *Edendama* e. *edustama* — edu suunas juhtima; noored peavad edendama (e. edustama) meie rahvuskultuuri. *Etendama* — näitelaval ette kandma, mingis osas esinema; etendati näidend, ta etendas tähtsat osa.

8. *Käsitama* — *käsitsema* — *käsitsema*. *Käsitama* — aru saama, mõistma, millegi suhtes veendumust omama; me ei käsitanud küsimust; omati mõnesuguseid küsimusi. *Käsitsema* — arutama, legemist legema; käsitseme eesti keelt ja kirjandust. *Käsitsema* kätega käitlema, (midagi) käte abil tarvitama; ta ei osanud veel kõiki neid tööriistu käsitsema.

9. *Loendama* — *loetama* — *loetlema*. *Loendama* — üles lugema, näit.: loendage tähtsamad Euroopa riigid! *Loetama* — lugeda laskma, lugemises eksamineerima; vanasti loetati lapsi kord nädalas, leerilapsi loetati. *Loetlema* — korduvalt loetama; loendama. Vanasti käidi lapsi loellemas; loellege (e. loendage) tähtsamad Euroopa riigid!

10. *Järel* — *järele* — *järgi*. *Järel* — taga, pärast; näit.: öde sammus venna järel. *Järele* — kannule, üle, alles; näit.: öde läks vennale järele, raha jäi järele. *Järgi* alusel, põhjal; näit.: seaduste järgi, reegli järgi.

11. *Vahest* — *vahel* — *vast*. *Vahest* — võib-olla, ehk; näit.: vahest „veab“ täna koolis. *Vahel* — mõnikord; näit.: ta on vahel morn. *Vast* — alles, nüüdsama; tulime vast koju.

12. *And* — *anne*. *And* — kingitus, andmine, näit.: Vae-seile anti armuande. *Anne* — vaimuanne, talent; andekas õpilane, muusikaanne, keeleanne.

C. Pavlov.

Vabadussõja kajastusi eesti kirjanduses.

Eesti Vabadussõda on tähtsamaid sündmusi Eesti ajaloos üldse. Võiks öelda vabalt, ta on tähtsaim sündmus, sest üks ole ilusam, ilusam ja tähtsam võidelda endale tagasi vabadus kui anda

see käest. Seepärast on ka mitmed eesti kirjanikud käsitelnud seda aineslikku, näit. A. Jakobson julustistes „Reamees Malfias“ („Noor-Eesti“ — 1935.). Albert Kivikas romaanis „Ristimine tulega“ (Oda-mees“) „Nimed marmortahvil“ („Eesti Kirjastuse Kooperatiiv“ — 1936. a.) ja „Verimust“ („Arlekiin“ — 1920. a.), Richard Roht romaanis „Esimene armastus“ („Noor-Eesti“ 1935. a.), August Gailit romaanis „Isade maa“ („Noor-Eesti“ — 1935. a.), Mait Metsanurk romaanis „Punane tuul“ („Noor-Eesti“ — 1928. a.), Juhan Sütiste poeemis „Noored partisaanid“ („Eesti Kirjastuse Kooperatiiv“ — 1935. a.). Pääle selle on kirjutatud veel lühemaid julustusi, mälestusi, on avaldatud koguni mälestuskogusid, näit. K. Partsi poolt, on põimitud luulesse, nagu on teinud seda näit. Henrik Visnapuu, Juhan Sütiste, K. E. Sööt „Vabadusrists“ jt.

Ja nii huvitav on jälgida just meil, koolinooril, missugune oli too sõda, kuidas just võideldi kätte see sajandeid tagasi kaotatud vabadus. Ise meie, kes me pole olnud ses vere- ja tulekeerises, teame selle üle otsustada väga vähe. Mis on meile üldse sõda? Ta võidurikka lõpu järgi otsustades huvitav, närvepingutav, ilus surmaga võitlev mäng. Meie ei näe igas sõduris muud kui kangelast. Seda aga, mille tõttu teda sangariks nimetada võime, seda võitlust vaenlase ja võillust enesega ning kannatust, seda ei oska arvata me ise, seda saame vaid lugeda.

See oli a. 1918. Taganenud olid Saksa okupatsiooniväed. Iseisev Eesti Vabariik oli välja kuulutatud. Ja sääl tulid Vene enamlased, tulid kui punane hävitav tuul, tulid ja laastasid, tapsid ja põletasid. Tungisid ikka edasi, kaugemale ja kaugemale. Aga eesti rahvas ei hakanud vastu. Jõudis punane hävitajate parv juba Tartussegi, okupeeris vana koolilinna, aga ikka oli veel vähe pauke eestlaste püssidest, mis oleksid peletanud kaugele raja taha punase vaenlase. Aga mis oli selle põhjus, kas rahva argus? Kas tuli vabadusiha siiski liiga vara?

Põhjused seisnesid hoopis mujal. Rahvas oli jagunenud kahte leeri — punaseiks ja valgeiks. Tahtsid mõlemad vabadust, ihaldas priiust kumbki pool, aga mõlemate soov oli siiski erinev. Valgeil oli usku enam oma rahva võimesse, rahva kultuurisse. Valged uskusid et eestlane suudab ka ise oma riiki valitseda. Aga kahjuks oli veel niisuguseid mõllejaid liiga vähe. Palju oli neid, kes ihkasid Venemaa alla saada, sest kardeti eesti kodanlust, kardeti oma rahva liikmete alla orjusse langeda. Neiks eesti punaseiks olid enamasti töölised, popsid, teenijad ja üldse kõik varandusetu inimesed. Kuna aga nende arv oli suur, oli kardetav ka nende põhimõtete poolt ähvardav oht.

Ja tõepoolest ühekülgised ja vaid saagihimulised olid nende eesti punaste põhimõtted. A. Kivikas ütleb: „Iga punane oli lõppeks küps kodanlaseks, iga punase suurimaks ideaaliks oli siiski hästisöönud kodanlane. Oleksid saanud nad natuke varandust, ja kohe oleksid nad olnud kodanlikumad kui kodanlased ise, ega oleks tahtnud enam kuuldagi mingist klassivõitlusest kodanluse vastu“. Niisugused olid eesti punased, niisugune oli kogu rahva haige koht.

Ja kuna see polnud õige, polnud loomulik, pidi rahvas sest üle saama. Ja saigi. Sai üle siis, kui nägi, kes olid Vene enamlased, kes tulid kuulutama ja tooma talle uut, täielikku vabadust, kes tulid looma ülemaailmist ideelist paradiisi. Tuli harimatu, kirjaoskamatu venelane, tõi kaasa räpase hiinlasegi. Neile seltsis lätlane ja igaüks riisus, hävitas siin eestlase maal. Igaüks ahnitses vaid, suus aga kuulutusega uuest armuõpetusest. Ja kas said aru need räpased venelased ja hiinlased isegi sest, mille eest neid oli saadetud võitlema? Ei. Nende ideaaliks oli vaid, nagu ütleb Juhan Sütiste poemis „Noored partisanid“:

Venelasel:

Mul on Doni ääres talu,
hobustel sääl tuuled jalus,
taeva tõuseb päevalill...

Lätlasel:

— Riias vägev vangimaja,
sinna kord mind oli vaja, —
noh, nüüd minu käes on pill!

Ja hiinlasel:

— Korjan raha, ostan põllu, —
väikse, kauni riisipõllu
oma kaugel kodumaal...

Ja kõik need ideaalid pidid täiduma eesti rahva oma vaevase tööga ülesharitud maast ja tasuks pidi antama siis sellele rahvale iga-
vene õilis, ideeline vabadus.

Esimesed, kes aru said, et see olukord oli vale, olid talupojad, kel oli kaitsta oma maalapp, harillased ja õppiv noorsugu. Ja esimestena, vähesel arvul astusid nad vaenlasele vastu kuigi teadsid, et

„Meil ei ole sõjaks relvi,
tihti peame saatma velje
välja kahel paljal käel...
Aga, mehed, meie loome,
loome otse tulejoonel
oma uue kaitsevael!“

(J. Sütiste „Noored partisanid“)

Ja varsti said aru ka need, kes olid varemalt Vene enamlastega ühes meeles, et tuleb võidelda siiski oma maa ja rahva eest, sest lõppeks on ikkagi ka kõige pahempoolsemal oma kodumaa juba emakeelest ja tõust tingituna. Ning meie vabadusvõitlejate ridadesse astus nüüd ka sotsialiste-sõdureid, töölisi vabrikuid, töökodadest, põldudelt, kellel oli oma kindel klassiteadvus, kõnelemata muidugi neist, kes oma majandusliku olukorra poolest ka nende hulka kuulusid, kuid klassiteadlikud polnud. Vähemalt kaks kolmandikku, kui mitte kolm neljandikku, meie sõjaväest koosnes sõja keskel ja lõpul just neist kodanikest. Ei küsitud enam, kes põllumees, kes tööline, sõda hävitas klassivahed, vanusevahed. Igaüks liitus igaühega ja kokku sai jõud.

J. Sütiste ütleb luuletuses „Kuld, sõna, raud“:

„Meid kõiki võrdselt põletas see tuli
ning joolis vääramatuks jõuks.

Läks välja see, kes alles verisulis,
läks tulle too, kel halliks tõmbund lõug“.

Ja mida kauemini kestis sõda, seda enam ja enam hakkas rahvas uskuma oma jõusse, eriti siis, kui nähti, et enamlased olid mehised vaid laastamises ja põletamises, vähe oli neil seda mehisust aga lahinguväljal, kuigi neid oli arvuliselt palju enam meie vabadusvõitlejaist. Sageli oli vaenlase ja meie vägede arvuline vaherkord niivõrt suur, et pidi võtma kavalustki appi. Loomulikult nõudis aga see kavalus ka palju julgust. Karl Parts kõneleb ühest lahingustseenist jutustluses „Lahingud Voldis“ — kaheksamehelisest salgast, kes võitleb arvuka vaenlase vastu. Tuli ümberringi tiheneb, maksimide ja automaatpüsside ragin muutub järjest ägedameks. Kuigi ka omad väed on lähedal, on nende appitulekut võimatu oodata, sest kuulide tagavara on otsakorral, Püütakse siis roomata nähtamatult maanteekraavi, aga ei aita seegi. Äge kuulirahe on ustav jälgija igal pool. Ja nüüd tuleb otsustav samm. „Üles, lauluga!“ hüüab kolonel Parts ise ja algab esimesena laulu „Eestimaa, mu isamaa,“ ning varsti täidab vägev laul kaheksast kõrist pimedat öö. Onnestus see samm. Punased, kuulnud laulu, arvavad, et eestlasile on appi jõudnud uus abivägi, kohkuvad. „Anname alla, anname alla!“ kostab peagi venekeelselt siit-sealt. Teised rühmad aga, kuulnud eestikeelset isamaalist laulu, ruttavad lähemale ja peagi kõlab laul juba 40-st suust. Vaenlane on viidud läielikku segadusse, ja üks mõis on jällegi võidetud. Põhjusi meie võiduks oli õieti kaks. Üks neist oli kahtlemata see, et meie vabadusvõitlejad võitlesid tõelise idee eest, see andis neile enam indu ja võitlustahet, teiseks olid enamlased võrdlemisi arglikud sõdijad.

Sest mis oleks lõppeks aidanud kõik suur võitlustahe palju arvukama ja sääljuures niisama innukale sõdijate vastu. Tähendab, venelaste vägi pidi olema siiski vilesam meie omast, kuigi neil varustust oli küllaldaselt, kuna aga meie vabadusvõitlejad olid sunnitud hankima langenud vaenlase käest mitte ainult relvi, vaid koguni rõivaid, nn. „soomust“.

Venelasi häiris ka meie vägede sõjataktilika. Vene väed olid lõppeks ikkagi enam harjunud frondisõjaga, kuna aga Eesti väed oma väikese arvu tõltu olid sunnitud pidama enam sissisõda äkiliste pääletungimistega, ümberhaaramistega jne. Ja Läti kommunistlikud lõöksalgad ning hiljem Balli sakslaste landesvääri sõjavägi osutus just sama lahingutaktika tõltu Eesti vägedele tugevaks, visaks ja väsitavaks. A. Gailit kirjeldab romaanis „Isade maa,“ ning A. Kivikas romaani „des „Nimed marmortahvilil“ ja „Ristimine tulega“ päevade kaup kestnud võitlusist samadel väeosadel õieti puhkamata ja söömatagi. Igapäev korduvad lahingunähtused, haavamised, võikad suremised, alandav surmahirm muudavad kogu olukorra päev-päevalt vastikumaks. Sageli tuleb aga võidelda päris oma suguvenna vastu, sama-suguse eesilase vastu, ja see muudab sõja veel vastikumaks. Albert Kivikas käsitleb oma romaanis „Nimed marmortahvilil“ ja novellikogus „Verimust“ motiive, kus vend sõdib venna vastu. Polnud see nii väga haruldane, kus sama perekonna liige sõdis teise vastu, ja selleks sundisid mõlemat ideed. Ja omeli ei tulnud korrakski mõttesse, et neisse lahinguisse minemata võiks jätta, et õõsi, kui teised magavad, võiks kõigist neist lahinguist põgeneda, ära joosta. Oli midagi, mis tõukas neid mehi ikka uutesse ja uutesse lahinguisse. Tuldi sõtta täis kodumaa kaitsmise vaimustust, viha vaenlase vastu, heroismi ja ka auahnust. Kas püsis see meeleolu ka sõja kestel? Polnud kellelgi enam tahtmist ega aegagi selle üle järelemõtlemiseks. Isiklikud tahtmised said teiste tahtmiseks, teiste tahtmised isiklikeks. Käsusõna sai ülitähtsaks, vastuvaieldamatuks, isiklik käsutäitmine sai kogu väe sõnakuulmiseks. Ainult kui nähti seltsimehe, sõbra või ka omakse langemist kõrval, haaras üha suurem viha vaenlase vastu, kasvas suuremaks hävitamis- ja tapmisiha. Ja kuidas saadi enam minna tagasi koju, kui oldi kaotanud siin kellegi lähedase inimese. Meenu-tagem näit. A. Gailiti romaanist „Isade maa“ vana Jaak Prügi, kes kaotas sõjas oma poja Jaan Puru ning noore pojapoja Pudu. Ei kaebe ta ega vala pisaraid. Viib ja matab nad mõlemad koduliiva, kuiva ja tolmusesse maasse, mille eest võitlesid need mõlemad ja mille eest jätsid elu pääle nende veel sajad, et saada tagasi vabadus — seista omal pinnal ja künnda ning külvata neid kiviseid, liivaseid

põlde, nagu legid seda isad ja isadeisad. Viib ja paigutab nad mulda ja tuleb siis jällegi tagasi, sest vaenlane ootab kätletasumist.

Või vaatlеме noori võitlevaid õppureid A. Kivika romaanist „Nimed marmortahvil“. Kaheksakesi läksid nad sõtta ühest klassist. Esimesena langes Martinson, „vaikne filosoof“. Ainult mõni gramm kuumas nikkelkestas peituval tina oli lennanud ta silma, mis oli määratud lugema andekate meeste kirjutatud geniaalseid raamatuid. Ainult väike vilistav metallkübe oli puistanud laiali ta aju, mida ta hoolika vaevaga oli koolitanud ja treeninud raskete ja keeruliste filosoofiliste probleemide lahendamiseks ning uute mõtte süsteemide loomiseks. . .

Sõnatult valmis ta kaaslaste pääs siis otsus võidelda palju ja neimata kaaslaste kohutav surm niisama kohutavalt ja mitmekordselt. Eriti tugevasti mõjus Martinsoni surm ta sõbrale — Kohlapuule, kes on hääks näiteks, kuivõrt täielikult võib muuta lühikegi sõjaaeg inimese vaated. Ta oli tulnud sõtta enam kaaslaste õhutusel kui omal vabal tahtel, oli täielik inimese tapmise vastane, nähes nüüd aga oma sõbra kohutavat surma, muutus see endine rahusõber suurimaks tapmiseihaldajaks rühmas. Tappa vaid vaenlast — sai ta põhimõtteks, tappa julmalt, halastamatult, lüüa läbi täägiga vastase keha, näha, kuidas soe aurav veri nõrgub mööda püssitäägi külma metalli. Enam ja enam kasvas see võitlus- ja võiduiha, kuni muutus talle saatustlikuks, tõi kaasa halvema kui on surm, igavese vaimse pimeduse.

Aga mida enam langes kaaslasi, seda suuremaks kasvas sangarlikkus teistes, seda palavamini hüüti:

„Ah edasi, edasi kevadekuud!
Edasi püssid ja kahuri suud!
Välja vaenlase tõrjume kodura'alt
Edasi! — Vaba on Võru ja Narva —
juuksekarva
ei anna oma maast!

(J Süliste — „Enese eest“).

Aga esimesele langenule järgnes teine, kolmas. . . Ja kui lõppes sõda, pöördus kooli tagasi vaid kaks.

Viimaseid langenuist oli rühma juht, sama klassi õpilane Käsper, ideaalne meeste lahingusse viija: alati sõbralik, julge, asjalik, oskas võidelda ise ja ka teisi selleks innustada. Lahingusse astudes teadis ta kindlasti, et tuleb puhastada kodumaa neist punaseist terroristlikest röövsalgust, kes tulid tappa me rahvast, röövima eesti lõõka mehe ja hoolsa naise kogutud vara, hävitama me noort riiki ja iseseisvust.

Ta tundis kaugemale oma kohustusi kui teised, teadis, et koos vabadusega tuleb ka uus võitlus. „Sõda oli esimene ja vabadus järgmine raske võitlus. Sedagi nõuab meilt meie rahvas ja meie kannatav ühiskond.“ Teadis, et praegu võideldi oma rahva välise vabaduse eest, kuid selle võitluse lõppedes ootab ees uus võitlus meie rahva sisemiseks vabastamiseks. „Ja võib-olla tuleb see võitlus raskem kui oli esimene“. (A. Kivikas, „Nimed marmortahvlil.“).

Kuid kahjuks ei suutnud ta seda suurt ülesannet ise lõpule viia, enne langes ta koos sadade teistega, kelle töö jäi niisamuti pooleli, langes samuti vaikselt, kaebuseta, nagu teisedki, südames vaid soov :

„Ole tervitet, tervitet, kodumaa !
Surm kõiki me mehi ei murra :
kes üle jääb, vabalt võib elada.
Õnn igavest olgu sinuga !
Nii magus on sinu eest surra“.

(H. Visnapuu — „Ole tervitet, tervitet!“).

Nii tuli vabadus, ihaldatu, kauaoodatu. Tuli, ise suur ja ilus, kuid palju ohvreid nõudev. Kõikide nende nimed, kes on ohverdanud end meie vabaduse eest, peaksid olema lõigatud meie südameisse täägiga, aga kas jõuame me seda endas kanda. Neid nimesid on palju ja nende varal on püstitatud me iseseisev riik. Harva aga mäletatakse üldse millegi vaevaga loodu esimesi rajajaid, alusepanijaid, sest õieti on nende tegu tähtsam kui nende elu. Meil tuleb jätkata vaid nende suurt alustatud tööd, sest veel suurem võitlus seisab ees... Need vabadusvõitlejad olid sangarid, aga me peame teadma ka, et veel nüüdki

„Kangelasemeeli kodu vajab,
uude ilma otsib käsi ust.
Ärgu tulgu meie rammu alang,
ärgu tulgu meelte väsimus“.

(J. Sütiste — „Lueks tõusuks“).

„Tarkus ja saatus“ — M. Maeterlinck.

Tuleb olla õnnelik, et teha õnnelikuks; ja tuleb teha teisi õnnelikuks, et jääda ise õnnelikuks.

Kõik olev lohutab ja kinnitab tarka, sest tarkus seisab kõige oleva olemises ja nõustumises kõigega, mis on.

(M. M. „Tarkus ja saatus“, lk lk. 142, 206).

Maurice Maeterlinck on uusromantilise ja uusidealistsliku kirjandusvoolu silmapaistvamaid esindajaid. Tema teosed on mähitud kirjandusvoolule vastavalt müstilisse õudusse ja hämarusse, läis tume-daid ja süngeid eelaimusi ning sümboolseid varje („Pimedad“ 1890, e. k. 1913) või on neis õnne ja rõõmu pillav üliküllus, õnnede-riigi pimestav valgus ja sära — kõik immutatud sügavast sümbolismist, otsiskleva, tähendusriikka lõpuga („Sinilind“ 1909, e. k. 1918).

„Tarkuses ja saatuses“ aga näib kirjanik sihil olevat. Siin pole enam midagi salapärast ega arusaamatut, taevast on selgunud nii „Pimedate“ müstilisist õudusevarjudest kui „Sinilinnu“ pillavast õnnehiilgusest; püsima on jäänud vaid kõikvõimas, inimlik, kõrge, puhas, ülev kõiksuseidee. Selge ja lembe, rahulik ja kosutav valgus valitseb maailma ja tema õnnelikke elanikke. Autor on leidnud oma õnnete ja tahab seda teistelegi kätte juhatada. Käesolev raamat ongi tema eluõpetus ja usulunnistus. See on nimelt õpetus õnne saavutamisest, mis on ühtlasi suurimaks tarkuseks. Oma õpetuses lähtub ta loodusest, mis on ükskõikne ja erapooletu, ja koguni harmooniliselt ja peenelt korraldatud. Edasi lähtub ta sellest, mis paratamatult on olemas ja mida me muuta ei saa, nagu elu. Sest „enne kõike oleme ikkagi elu pimedad varahoidjad“ (lk. 166*). Meie ei tea küll, miks on meile elu antud, kuid on tõenäoline, et igal juhul mitte nõrgestamiseks. Tehkem ta siis tugevamaks, tervemaks, ilusamaks!

Samuti tuleb ravida tänapäeva inimkonna haigust, õnne puudust. Seejuures lähtub ta õ n n e l i k u s t hingest, sest „inimkond on loodud olema õnnelik nagu inimene on loodud olema terve“ (lk. 19). Õnne on maailmas küllalt, ainult inimesed ei leia teda, ei näe teda, sest nad ei oska vaadata. Enne kõike peab olema usaldust „kõiksuse

*) Sulgudes märgitud numbrid tähistavad osundeid M. Maeterlinck'i „Tarkuses ja saatuses“.

ideesse“ ja peab tahtma olla õnnelik. Kui vaadelda elu pisut kõrgemalt, näib ta ikka säravamana, nagu tõustes pimedas kõrgele mäele suureneb tuled ring me ja'ge ees uinunud külades. Muidugi, autor ütleb isegi, et selle seaduse on ta sõnastanud ainult tundelisel põhjusil, kuna see näib talle inimlikuna ja tarvilikuna, aga, jah, sageli on tundelised põhjused parimad. Päälegi on ta veendunud, et meiega ei juhtu midagi, mis poleks loomult sama kui me ise. Ta ütleb: „Ronige mäele või laskuge külla, minge maailma lõppu või jalutage ümber oma maja; te kohtate juhuse teedel alati vaid iseend“ (lk. 40), ja tal on õigus. Ja edasi: „Valelaged ja valed jooksevad teie ümber kokku; armastage ja teie juhtumustekobar väriseb armastust“ (lk. 40).

Tark ja õnnelik inimene, kelle külge saatus oma kält ei pista, on tema õpetuse järgi ainult hää, suuremeelne, vapper, siiras, aus, õiglane, lahke ja alandlik. Ta ei põlga midagi. Põlgus üksi ongi maailmas põlgusväärt. „Tõelisele targale pole ühiki põlgust, mis ei muutuks varemini või hiljemini mõistmiseks“ (lk. 209). Maeterlinck'i ideaal on ilmutatud mõistmisest, armastusest, andestamisest; ta õpetab kannatlikkust ja meeletasadust. Önne ei näe me seepärast, et me ei armasta, sest „näha ilma armastuseta tähendab vaadata pimedusse“ (lk. 45), ja „tõeline tark pole mitte see, kes näeb, vaid see, kes kõige kaugemale nähes armastab sügavaimalt“ (lk. 45).

Tarkus ei asese mõistuses, ta on hingetarva, elab ülalpool mõistust. Aru sünnitab õigluse, tarkus häduse. Tarkus on armastuse algus. Paljusid asju, mis on omased tõelisele tarkusele, ei kiida mõistus hääks (nagu ristiusu õpetus vaenlase armastamisest ja kurjast, mida tuleb hääga tasuda (lk. 76). Küllalt ei jõua ta kiita armastust. Armastusest tulevad kõik hüved ja armastus ise on parim hää, ta on õnn ja tarkus üheskoos. „Armastage, ja te muutute targaks, saage targaks, ja te peate armastama“ (lk. 81), ja „kõrgeim tarkus ei erine enam millegagi sellest, mis armastuses 'on puhtamat'“ (lk. 79). Armastus on lõpmatuse jumalikem vorm ja samal ajal, kahtlemata seepärast, et ta on jumalikem, on ta ka sügavaimalt inimlik“ (lk. 79) jne. jne.

Ülistades armastust ja kauneid tundeid ei unusta ta siiski aru ega mõistust harimata. Peame täiendama oma leadvust, sest ainult nii kasvame hingeliselt. Peame omandama aru kaudu võimalikult suure hulga selgeid mõtteid — just selleks, et need ärataksid meis veel suurema hulga ebaselgeid mõtteid, sest just viimaseis asub tarkus (ja armastus). Ja aru alistub tarkusele nagu mõistus alistub hingele, nagu nähtav elu alistub lõpuks ikka sellele, mis on nähtamatu (lk. 83).

Tarkuse põhielemendi, armastuse kõrval nimetab ta veel teist tähtsat tegurit, k a n n a t u s t. Need kaks käivad käsikäes, tekitavad ja süvendavad vastastikku teineteist. „Tark kannatab võib-olla enam kui mõni teine inimene, sest ta on täielikum inimene. Ta kannatab rohkem, sest mida vähem ollakse üksi, seda enam kannatatakse, ja mida rohke inimene on tark, seda vähem talle tundub, et ta on üksi“ (lk. 97). Aga kannatust ei tule karta ega vältida, vaid tuleb valitseda, ta kasvatab meid. Ja veel: „Kas leidub, välja arvatud kehalised kannatused, mõnd valu, mis küüniks meieni teisili, kui meie mõtete kaudu? — Kannatame vähe oma kannatuse enda pärast, kannatame määratult viisi pärast, millega me teda võtame vastu. — Kõik tõelised viletsused on sisemised ja nende põhjuseks oleme ise“ (lk. 98). Kannatusi ei peaks põlgama, sest nendeta poleks ka rõõme. Ja iga kannatus toob endaga ühes vähemalt ühe rõõmu, nimelt — siis, kui ta lõpeb.

Maeterlinck ütleb: „Inimene, kes elaks vaid aru kohaselt, oleks viletsaim kõigist olendeist“ (lk. 107). Ja samal leheküljel: „Sest on ülimal määral tõsi, et oleme midagi muud kui lihtsalt arukad olendid“. — On selgesti näha, et Maeterlinck on inimesest väga hääl arvamusel. Ta austab inimest, kes on võimeline kõike austama, vähemalt kõike mõistma.

Veel sügavamat aukartust tunneb ta aga looduse, suure, kõikvõimsa valitseja ees. Ta nõustub kõigega, mis on, sest ei saa teha olematuks seda, mis on juba kord maailmas olemas. Ta ütleb koguni, et targim, mis inimene võib teha, on leida õigustusi looduse eksinuisile. Ta peab lugu inimesest, kuigi see kääbusena hääbub kõiksuse kõrval. Ta õpetab: „Teotseda nii, nagu kannaks iga tegu erakordsel ja igavest vilja, ja ometi teada, kui tühine on mõni õiglane tegu kõiksuse ees. Tunda vahekordade ebavõrdsust, ja käia siiski nii, nagu oleksid vahekorrad inimlikud. Mitte kaotada silmist suurt eluringi ja liikuda väikeses nii suure usalduse, nii suure tõsiduse, veendumuse ja rahuldusega, nagu sisalduks temas ka suur“ (lk. 178).

Tema õpetab, et headus on võimsaim element maailmas, et elu on määratu varandus, et maailm on ilus ja sõbralik, aga et me seda näeksime, peame ise olema puhtab ja hääd. „Kõik, mis meid ümbritseb, muutub ingliksi või deemoniks meie südameloomu kohaselt“ (lk. 111). Ta juttustab vabadust, vendlust, üheõiguslust, enese-dhverdust, armastust, ühesõnaga — kristlust. Ta hindab vaprust ega salli sääil armastust haletsuse pärast, kus võib armastada armastuse pärast, ega andestust headusest, kui võib andestada õigusest, ega

lohutust sääl, kus võib austada. — Peab püüdma kõrgema armastuse poole. Ka siis, kui selgub, et taotleme ainult õhulist, ebatõelist ideed. „Elame suure ebaõigluse rüpes, kuid ma mõlten, et ei tähenda ei ükskõiksust ega julmust, kui kõnelda mõnikord nii, nagu ei oleks enam seda ebaõiglust, sest teisiti me ei pääseks kunagi tema sõõrist“ (lk. 18). Ei ole ka tarvis inimesile nende viletsusest rääkida. On kasulikum neile õnnest kõnelda. „Alati on sünnis pöörduda ta poole nii, nagu seisaks ta aina mingi suure õnne või mingi suure tõe künnisel. Vaislikult seisabki ta sääl, kuigi ta seda homset päeva ei peaks kunagi saavutama. On hea uskuda, et jätkub pisut suuremast mõttepingutusest, julgusest, pisut suuremast armastusest, uudishimust ja eluinnust, et avada meile rõõmu ja tõe väravaid. Võib loota, et ühel hommikul on kõik õnnelikud ja targad; ja kui see hommik ei tulegi, siis pole ikkagi kuritegu teda oodanud olla“ (lk. 20).

See on Maeterlinck. Elujaatav, optimistlik, julgustav, vaimustunud, õnnelik.

Kuigi käesolev teos tahab olla — nagu päälkirjastki võib oletada — filosoofilist laadi, kerkib siin ometi keeleline ja stiililine külg enam esile kui teaduslik. Raamatu stiil on võrratult lihtne ja loomulik, ja just see ongi, mis võlub. Südamlik, rõõmus, selgunud meeoleolu hoovab sest raamatust. Hämmastav, kui sugereeriv võib olla raamat! Tõepoolest! Maeterlinck'i üllad mõtted sunnivad olse imestama, sest nad kisuvad kaasa. Kibestunud, veendunud elueitajad, hoiduge sest raamatust eemale! Te võiksite tõsiselt ärrituda... Maeterlinck on teie jaoks ainult sel juhul, kui te pole liiga kangekaelsed. Siis aga saate tema jüngeriks ja ühtlasi ka õnnelikeks. Maeterlinck on kristlik voores jultustaja, ja sellisena on ta oma ülesande täinud. See raamat võib olla kurbadele lohutajaks, raevukaile rahustajaks, õnnetuile lootusi äratajaks, mahajäetule armsaks sõbraks ja seltsiks. Raamat ei suru end vägisi pääle aga autor näib teadvat, et tagasihoidlikkus on kõikjal ja alati veenvaim vahend võitmiseks. Ja „esteelised“ hinged võidab ta enda poole juba ainult keele kauniduse ja hääkõlavusega. Ilusad on ta laused. Lihtsaimgi ja argipäevaseimgi mõte on väljendatud kunstiliselt. Rohkesti on tarvitatud epiteeie (domineerivad sõnad: valge, helge, selge, üllas, leebe jne.), samuti personifikatsioone („aru ja armastus võitlevad“; „headus ja andestus valitsevad tulevikku“, jne.) ja võrdlusi (hing — tuletorni-vahi“; „vooreslik legu langeb nagu kivi sügavusse“ jne.).

Kõik need pisikesed stiilivõtted on nii kaunisti kokku kõlastatud, et nad loovad ühllase ja tervikliku mulje ka nii ebaühtlasest ja katkendlikust teosest kui on seda „Tarkus ja saalus“. Kus on siin kompositsioon? Aga milline võiks olla siin kompositsioon? Autor ise tunnistas: „Asjatu oleks otsida sellest raamatust valju meetodit. Ta koosneb vaid eraldi mõtisklusest, mis koonduvad enam või vähem korrapäraselt kahe või kolme küsimuse ümber“ (lk. 31). Nii see ongi. See raamat on nagu piibel, mida võib lahti lüüa ükskõik missugusel leheküljell ja lugeda ükskõik missugust kohta, ilma et mõte selle all kannataks, sest siinsed mõtted on sõbralikud ega hävita üksteist. Teosel on enam-vähem aforismidekogu ilme.

E. Viideman.

M. Maeterlinck'i „Sinilind“ meie kooli aastapeol.

Iseloomulikumaid ja õnnestunumaid M. Maeterlinck'i sümbolistlikest draamadest on „Sinilind“. Draama tegevustiku moodustab kahe lapse ulm sinise õnnelinnu otsimisest. Imekübara abil avastavad lapsed kõigi argipäevaste, näiliselt lihtsete asjakeste hinge, ning jõuavad nii salapärasesse uude maailma, kus neile avalduvad kõigi asjade

Osalisi M. Maeterlinck'i „Sinilinnust“.

põhiolemuslikud tõed. Lapsed hommikul ulmast ärganud, näib neile terve maailm täiesti uuena — kõik on küll endine, kuid ometi nagu uue heledama värviga üle värvitud ja kaugeltotsitud sinilindki on säälsamas — see on nende oma vana turteltui.

Selle muinasloolise ja näiliselt lihtse sündmustikuga on draamas sümboolselt kujutatud inimkonna õnne otsingut. Inimesed ekslevad sihitult ringi, püüavad tabada õnne välisest maailmast, kuid kõik need on vaid pettelinnud ja õnn, mis on alati väga lähedal, mis peitub vaid asjade õiges tunnetamises, jääb siiski saavutamata.

Vastavalt draama sümboolsele sisule on valitud ka tegelaskond. Esinevad isikustatult paljud abstraksed mõisted nagu õnne, hirmud, valgus jt., ning nende kaudu ongi draamas esile toodud teispoole nähtav maailm, mis peitub kõigi asjade näivuse taga.

Draama „Sinilind“ etendati käesoleva aasta 8. mail kell 20 meie kooli aastapeol „Võitleja“ ruumes. Tegelasena esines ligi 100 õpilast, kümme tantsurühma ja hulk üksiktantse.

Päätegelasena esinesid I. Luik — Tylyli osas ja S. Kukk Mytylina. Raskeim ja pikim osa näidendis oli I. Luigel. Tegelane oli suure hoolega võtnud oma osa ning andis oma parima. S. Kukk oli lapselik-armas oma osas, esinemiselt täiesti vaba. Ema Tyl ja isa Tyl — L. Haidak ja H. Rülman — sobisid oma osadesse.

Fee Berylune — emand Berlingot — M. Sahar oli täiesti hää. Nõia osas esines A. Palland, kes suulis anda võrdlemisi hää nõiakuju, kohati siiski oleks oodanud veidi enam temperamendikust, näit. vihastumiste puhul.

Esimeses vaatuses elevust tõid „tunnid“ — I kl. tüdrukukesed. „Leivapätsid“ — I kl. poisid — esinesid groteskselt, vastavalt oma osale, imiteerides ka leiva sündi. Vana „leivapätsi“ osas esines V. Martõnov, kes kutsus publikus korduvalt esile naeru. Tuli ja Vesi — M. Välbe ja N. Silberg — etendasid oma osa hoogsalt ja puhtalt, samuti Suhkur — E. Laas —, kes suutis esineda küllalt magusalt ja õndsalt. M. Valk Piima osas esines sulavalt, omas küllaldaselt painduvust ja stiili.

Teises vaatuses — ööpalees — esinesid järgmised huvitavad tantsud: Ööliblikas (H. Ilves), Öökuninganna (O. Pavlov) ja Öölastelt (L. Lavrov, V. Porkol, I. Luter). Fantoomide tants (V keskk. kl.) oli „Laaban“-stiilis müstiline tants; efekti lisasid pikendatud sõrmed ja maalitud lõustad. Sõjad (Kääpa, Kursk, Schmidt, A. Klaar, Puusepp, Lainoja) esinesid ajakohases pantomiimis niivõrd tarmukalt, et pidid ettekannet kordama. Nohu — A. Kell oli võrratu groteskses tantsus, pidi samuti kordama. Pimedused ja Hirmud (K. Saal, V. Känd, E. Reitsnik, Pärtel, E. Anton) esitasid liikuvat rütmilist tantsu. Kaunid olid Virvatulukeseid oma heledas balletrõivas ning tantsus.

Kolmandas vaatuses — Önnede — aias — oli rohkesti tantse. Lasterõõmud (Annus, Eisberg, Apanansky, Kika, Lõhmus, Sadrak, Supp, Tamm) paistsid silma grupp-tantsus eriti kaunite kleitidega. Suured Rõõmud (Kell, Kukemelk, Laas, Pavlov, Porkul, Preem, Tark, Valk) pälvisid täiel määral kiitust kreekastiilses tantsus. Suured Önned (Jõudvahe, Keedik, Koikas, Martinson, Selge, Silvel, Looming, Kriis) hõljusid sujuvalt-eelegiliselt.

Eritüüpigena esines terve rida Önni, kellest parimad olid: Önnimille midagi teada (Luk), Tüsedaim Naer (Kisla), Önniteada (Maasalu), Önnimaga (M. Spiess), Edevusönn (L. Koern). Noorus-

rõõm (L. Laas ja E. Linnus) kutsus esile tugevaid aplause ning tuli kordamisele. Õnn väljakannatamatu olla (E. Preem) tantsis „kuradikese osa“ hoogsalt. Eriti nauditav oli Emaõnn (L. Tark) nii tantsus kui sõnaosas. Sellele osale iseloomustavaks oli suur õnnetus, õrnus, südamlikkus, mis sundis kõiki kaasa elama.

Üldiselt oli „Sinilinnu“ lavastus täiesti õnnestunud, tegelaste esinemine näitas põhjalikku ettevalmistust. Arvestades lavastuse ulatust ja tegelaste õnnestunud esinemist tuleb „Sinilindu“ pidada meie kooli viimaste aastate parimaks etenduseks.

Sõnalise osa, tantsude ja kostüümide eest hoolitsesid õpetajad E. Janno, L. Kütt ja D. Derrik.

A. Haapsalu.

„Niskamäe naised“

Narva teatris.

Käesoleval hooajal tekitas Narva teatris Hella Vuolijoe näidend „Niskamäe naised“ suurt elevust. Näidendi edu oli täiesti põhjustatud, sest autor on püüdnud „Niskamäe naistes“ esitada kujukat pilti vana maailma võillusest uue maailmaga.

Näidendi tegevus sünnib Soomes, Häme suurtalus, kus peetakse kinni veel vanadest traditsioonidest, mis on põlvest põlve lubanud patustamist abielu vastu. Niskamäel sõlmitud abielud pole armastus-abielud, vaid mõistusabielud. Kõik Niskamäe perepojad on abiellunud raha pärast ning seelõttu pole neil mingeid süümepiinu eksides kuuenda käsu vastu.

Tegelasist tuleks mainida kõigepäält Niskamäe vanaperenaist, vana maailma esindajat, kes oli kõigiti väarikas ning majesteetlikult esinev naiskarakterkuju. Vanaperenaine suhtus kainelt elu paratamatustes. Külmal selgitas ta oma pojanaisele Martale Niskamäe meeste nõrkusi võõraste naiste suhtes. Kõik Niskamäe naised on talunud uhkelt oma meeste kõrvalehüppeid, sest mehed pöördusid hiljem ikka nende juure tagasi. Külmas polnud vähe lapsukesti, poisikesti ja tüdrukuid — kelle eest uhked Niskamäe naised hoolitsesid.

Selles osas esines pr. A. Alaküla. Ta oli oma ossa täiesti süvenenud; ta mäng oli vaba ning sundimatu, temas oli vanadele inimesele omane aristokraatne joon, mis tekib harilikult pikkade kogemusrikaste aastate jooksul. Pr. Alaküla oskas anda edasi läiuslikku aristokraatset, ühtlasi ka kõikemõisivat põhjamaist naist.

Niskamäe vanaperenaise kõrval teiseks tähtsamaks kujukaks oli uue maailma esindaja noor rahvakooli-õpetaja Ilona Ahlberg. Pr. G. Valentin-Galinski pakkus selles osas täiesti hääd mängu. Kogu ta olemusest ilmnas, et ta on teistest sõltumatu. Ta tuli toime omal jõul; tema arvates polnud elus pääle armastuse muud tarviski. Armastus Ilonas oli tugev, ei tunnustanud eelarvamusi. Ta oli nõus kandma häbi oma armastuse pandina. Talle ei valmistanud mingeid süümepiinu teiselt naiselt mehe ning lastelt nende isa võtmine.

Pr. A. Ulm-Lääne Niskamäe noorperenaisena näis kohati võõras Häme suurtalu õhkkonnas, isegi pisut koomiline. Hästi õnnestusid pr. Ulm-Läänel aga hüsteerilised momendid ning armukadedusest ägestumine.

Hr. Alamaa Niskamäe noorperemehe osas oli ehtne külluses elav millemidagitegija. Ette võiks ehk heita ta liigset temperamenti, mis näis põhjamaalase kohta pisut liialdatud olevat.

Teistest tegelastest tuli hästi oma osaga toime hr. A. Lääne Simola vanapoisist peremehena. Ta oli lihtsameelne, hääsüdamik talupoeg. Hr. Lääne süvenes oma ossa ning täitis seda täiuslikult.

Koomilisist kujudest tuleks mainida veel Sandrat ja Serafiinat — kahte kõiketeadjat, -kuuljat eite. Esimese osas esines pr. Bock, kes lõetruu mänguga tõendas publikule oma võimeid koomilises osas. Prl. A. Melisas Serafiinana täitis oma osa samuti hästi, kuigi puudus see sundimatu „lobisemine“, mis Sandra juures oli iseloomustavaks jooneks.

Hr. F. Malmsten oli aga võrratu kooliõpetaja osas. Olles ise äärmiselt tõsine ning rääkides nagu muuseas — kutsus ta esile üldise lõbusa tuju.

Ka ülejäänud osaliste mängule et saanud midagi ette heita. „Niskamäe naised“ oli kõigiti kordaläinud näidend Narva teatris käesoleval hooajal

G. PIII.

„Kevade“

„Eesti Draamateater“ (endise nimega „Draamastuudio“) esitas seekord oma järjekordsel võõruselendusel O. Lutsu „Kevade“ A. Särev'i dramatiseeringu järgi.

Särev'i õnnestunud dramatiseeringuist oleme juba varemini paljusid võinud imetella. Nii et asjata oleks ta võimeid sel alal jälle hakata ülistama. Ning seepärast, kõik vead ja puudused, mis näi-

dendis ilmesid, tuleb parandamatult kanda näitlejate arvele. Ja vigu seekord oli. Näib siiski, et olgu näitlejad kui hädad tahtes, neile on ikkagi võrdlemisi „kõvaks pähkliks“ esineda koolijüstitiste osis. Juba kasv ja kuju mõjuvad küllalt segavana ega suuda pakkuda kuidagi pilli klassifikaatsiooni, kus ajavad esimesi vagusid hariduspöllumil tillukesed põngerjad. Lühikestesse põlvpükstesse aetud täiskasvanu on nii abitu a saamatu ning mõjub tahestahtmata koomilisena. Eriti silmatorkav on see puudus nois siseenes, kus täiskasvanud esinevad koos „laslega“, kusjuures viimaseist paljud kipuvad täiskasvanuist üle vaatama. Laste-osadesse oli püütud paigutada väiksemaid näitlejaid, aga kuna kõigi juures polnud seda suudetud läbi viia, mõjus kontrast eriti segavalt. Näit. Imelik (A. Sarv) ja Toots (M. Möldre).

Üldse lugedes jäi Tootsist mulje kui suuremast poisist koolis. Laval oli ta kõige väiksem. Muide M. Möldre ses osas oli parim kõigist tegelasist. Kuigi mõnede poolt on talle etteheiteid tehtud, et ta Tootsi osa on moonutanud, et ta Tootsi viguritega on liialdanud, ei tahaks kuidagi ühineda selle väitega. Oli ikka tõepoolest Toots mis Toots, oluaks tal vaid teissugune kuju ja kasv.

Kiir (O. Eskola) oli samuti üks õnnestunumaid kujusid. Kasvult küll liiga pikk, eriti Tootsi kõrval, aga tasi jäi ka lugedes selline mulje.

Sootuks teissuguseina oleks tahtnud näha Tali ja Tõnissoni.

Tali (P. Ruubel) oli üks ausameelsemaid ja arukamaid poisse Paunvere koolis. Igatahes väga sümpaatne. Ta lapselikkus ja üksildusearmastus pigem süvendasid sümpaatiat ta vastu. Laval jälitis ta enam tuupija kui andeka õpilase mulje. Ta üksildusearmastus näidendis muutis ta tuimaks ja elutuks.

Tõnissoni (R. Tarmo) võis siis vast ära tunda, kui ta sööma hakkas. Aeglane, aga siiski kindel pidanuks ta olema. Mingil juhul poleks tohtinud ta kogelda. Kogelemine muutis ta kõhklevaks ja kadus täiesti tas see eestlasele nii omapärane joon: pikameelsus ja kindlus.

Teised osalised olid enam-vähem rahuldavad. Nende osad olid ka väiksemad. Täiskasvanute osis olid kõik hädad, nagu alati.

Siis veel pisiasi, mis siiski küllalt segavana tundus. Nimelt 3. vaatuses. Pühapäeva õhtu koolimajas. Toots tuleb Kiire venna ristelt ja jutustab, kuidas ta jää-augus supelnud (juba sellest nähtub, et on talv). Samal ajal aga paistab päike kõige selgemast sinitaevast klassituppa ja akna all kasvavad puud on rohelised nagu südasuvel.

Kõigele vaatamata üldmulje siiski hääd. Rahvast saalis rohkesti, eriti õpilasperet. Lahkutakse lõbusas meeolus — tänu Tootsile.

E. Laas.

Mõtteid sügisest.

Kollast lehekulda ekslevat näen —
ähmaselt, piiritult

sügistäeva hall-tormaval foonil.

Mänglevalt kõrgusisse tõusvaina, porri langevaina
tajuka tuulehoo embuses --

helkeks äärestatud päikese kaduv-eksleva kiire punast —
rändamas lõpmatu kaduvuse teel
ähmaselt, piiritult ...

Tugevnev tuuleil puude poolrõagus oksis veel sosistab
kuld kollase kaduvuse juttu ...

Tugevnev tuuleil lähedas vihmavalangus näkku veel kannab
hilissügisel külma-niisket hõngu.

Lendlevate pilvede vahel mustsünges taevas üksik täht vilgub
ähmaselt, piiritult ...

Mõte kaob sügislegendiku pimenevasse tühjusse. —

Hing, ära eksinud kaugele randade täidumatu unistuses,
teed otsib jumaluse igavikku ...

Kollast lehekulda ekslevat näen —
ähmaselt, piiritult ...

sügistäeva hall-tormaval foonil.

Kroonikat.

Kirjandusosakond korraldas referaat- ja ettekandeõhtuid, kus esines ettekannetega nii gümnaasiumi kui ka keskkooli õpilasi. O. Lutsu 50-nda sünnipäeva puhul korraldati kirjaniku auks õhtu, kus esitati ülevaade loomingust ja kanli ette katkeid „Kevadest“ ja teistest teostest. Kirjandusosakonna korraldusel toimus deklamatsioon — võistlus, millest osavõtjaid — deklameerijaid ja kuulajaid — oli õige rohkesti. Kirjandusosakond annab välja kooli albumit „Rännak Aole“.

Spordiosakond korraldas võistlusi kergejõustikus ja pallimängudes. Õhtupoolseist treeningtundidest võeti elavalt osa. Diplomile väljajagamise puhul korraldati pidu. Õpilane H. Kink esines ülevaatega sõidust Berliini Olümpiaadile läinud aastal.

Pääle nende tegutsesid Karskus-, Draama-, Male- ja Tehnikaosakond.

Üldiselt aga oli õpilaste isetegevus laqasihoidlik, ei näidatud erilist algatusvõimet ja — taht.

Väljaandja: N Ü G Õpilaringi Kirjandusosakond.

Toimetus: õpetaja E. Janno, abiturientid S. Leinfeldt, O. Pavlov, H. Kink.

Narva

Kalevi Manufaktuur

Käib põhimõtte järgi:

suurim vastupidavus, kõrge
elegants, odavaimad hinnad!

VALMISTATAKSE

kvaliteedilt võrdselt paremale
välismaa kaubale:

MEESTERAHVA

ülikonnariiet, püksi- ja mantliriiet.

DAAMIDELE

kleidi-, kostüümi- ja mantliriiet.

KÕIKI VORMIRIETE

sorte, õppurite riiet, piljardi-
kalevit ja pm.

LADU TALLINNAS, VENE 8.

Kauplus Narvas:

Avatud argipäevadel kella 9—12 ja 12.30—5 öht.

Avatud laupäevadel kella 9—12 ja 12.30—4 öht.

